

1. zástupce náčelníka Generálního štábu Miroslav Hlaváč, majitel expozice Jan Kratochvíl a prezident Petr Pavel

RYTÍŘI NEBES

EXPOZICE O ČS. PERUTÍCH RAF JE KOMPLETNÍ, NA ŘADĚ JE VÝCHOD

Jan Kratochvíl si vytyčil za cíl dotáhnout záměr prvního československého prezidenta Tomáše G. Masaryka, který plánoval vybudovat krajské muzeum, jež u nás chybělo. Impuls k naplnění snu zakladatele státu mu dal po roce 1989 jeho otec Josef, který v exilu s Masarykovou dcerou Alicí zakládal pro potomky exulantů školy a v Bad Aiblingu podporoval děti, jejichž rodiče zahynuli na železné oponě, ale jim se podařilo dostat na Západ. O nadporučíku Josefu Kratochvílovi, který za války i v exilu sloužil jako vojenský zpravodajec v síti Františka Moravce, jsme psali v zářijovém vydání časopisu A report.

Syn Jan Kratochvíl, sochař, spisovatel a restaurátor, naplnil Masarykovu představu a společně se ženou Sabinou, malířkou, založil roku 2005 na Štefánikově 22 v Brně na pěti tisících metrech čtverečních Muzeum českého a slovenského exilu 20. století i Muzeum RAF. A 1. října letošního roku zde otevřel expozici o 313. československé stíhací peruti RAF, čímž zkompletoval výstavu o všech československých perutích sloužících za druhé světové války pod hlavičkou RAF. Více informací o výstavě najdete na www.royalairforce.cz.

Přes 360 nezvěstných

Z vojáků přišli v muzeu na řadu nejdřív českoslovenští letci z druhé světové války. „Není pravdou, že perzekvováni byli jen letci ze západní fronty, zlobu režimu odnesli i kluci z té východní. Zářným příkladem je František Fajtl, který sloužil u RAF, ale v závěru války bojoval na sovětských lavočkách a jeho skupina měla s komunisty po únoru 1948 stejné problémy jako britská.“

Osmdesát procent našich vojáků, kteří sloužili na východní frontě, dopadlo podle něj po převratu zle. „Generál Heliodor Píka byl dokonce popraven,“ připomíná. „Od začátku je naším záměrem zpracovat do detailu všechno. Vytáhnout si postavu jednoho letce a napsat o ní knihu je pracné, ale zdaleka ne tak náročné, jako když chcete zpracovat osudy všech.“ Bádání stále pokračuje. Přes 360 letců zahynulo a nikdo netuší, kde leží. Někteří rodinní příslušníci své

archivy bohužel buď vyhodili, nebo během totality spálili ze strachu, aby za statečné příbuzné nebyli komunisty trestáni. „Mnozí se k nim ani nehlásí. Nemohou jim odpustit, že kvůli nim nemohli za komunismu studovat.“

Strach z návratu totality

S vojenskými veterány nekončí. Příští rok chystá expozici o československém leteckém sboru v SSSR pod velením Františka Fajtla a Jana Kratochvíla. „Mám rovněž v plánu pokračovat v bádání o letcích, kteří působili u zahraničních perutí jako Josef František u Poláků. Poté bych se rád zaměřil na československé peruté, které vysazovaly naše výsadkáře na tehdejší území protektorátu,“ prozrazuje. Opomenout nechce ani americké peruté a jejich letce. „Bojovali totiž nad naším územím a spoluosvobodovali Československo. Řada jich zde zahynula,“ připomíná Jan Kratochvíl, který se pravděpodobně narodil v komunistickém vězení, a to v pardubické ženské káznici, neboť jeho maminka byla politickou vězeňkyní. Na provoz odmítá veškeré dotace. Privátní muzeum, mapující také následky únorového převratu v roce 1948 a srpnových událostí z let 1968 a 1969, proto financuje z vlastních prostředků. „Na peníze nehledím. Mám hrůzu, aby se totalita nevrátila.“

Text: Petr Třešňák, foto: Libor Teplý

BRITSKÁ ZKUŠENOST PETRA PAVLA

Zahájení výstavy Rytíři nebes – 313. československá stíhací perutě RAF v brněnském Muzeu RAF se zúčastnil také prezident republiky Petr Pavel i pan Matt Field, velvyslanec země, kde letci, o nichž výstava pojednává, působili. Pan prezident doporučil Muzeum českého a slovenského exilu navštívit každému.

„Velice úspornou formou na prostoru, který se rozhodně dá zvládnout, vám dá krásný obrázek o tom, jak naši letci v Anglii působili, čeho všeho se účastnili, co se jim dařilo, vlastně vás seznámí i s jejich osobními příběhy,“ řekl o výstavě prezident. Československým vojákům, kteří se do perutí RAF zapojili, vyjádřil obdiv a respekt. „Moc dobře věděli, do čeho jdou, a přesto do toho šli s obrovským nasazením,“ řekl.

Sám během své vojenské kariéry absolvoval ve Spojeném království speciální kurzy na Vysoké štábní škole v Camberley a na Královské akademii obranných studií v Londýně (2005). Na King's College London pak získal titul Master of Arts (M.A.) v oboru mezinárodních vztahů. Během veřejné besedy následující po vernisáži se podělil o některé dojmy, které tam získal.

„To, co jsem tam měl možnost zažít, bylo to, že Britové, když se učili nebo cvičili, a tehdy jsme toho cvičení měli ještě hodně, tak to dělali na sto procent. A když se bavili, tak se bavili taky na sto procent. Mnohdy způsobem, který mně naháněl trochu hrůzu, protože jsem čekal po některých excecích, že nastane exemplární setření a trestání a poukazování na viníky. A oni to řešili naprosto decentně bez jakéhokoli křičení nebo jakéhokoli poukazování. Když došlo k nějaké neplánované škodě, tak byla džentlmensky vyrovnána. Když jsem se pak vrátil a krátce nato jsem nastoupil jako velitel útvaru speciálních sil, tak jsem se trochu toho étosu pokusil zavést i u nás a musím říct, že to našlo velkou odezvu, protože žít na sto procent, a to jak v práci a v životě, to si myslím, že bychom měli všichni. A to ti Britové umí.“

JAN KRATOCHVIL: JASNÝ PREZIDENTŮV SIGNÁL

„Považuji za zásadní a důležité, že pan prezident Petr Pavel dává otevřeně najevo, jak moc si válečných hrdinů váží. Pro rodiny pozůstalých se jedná o jasný signál, že hlava státu si cení jejich statečnosti a vnímá, kolik úsilí museli vynaložit, abychom zase žili ve svobodě a demokracii.“

„Rozumím vám správně, že když dojde k nějakému rozbití půllitru v hospodě nebo pubu, tak že nemá následovat polní soud?“

„Tak když já teda budu úplně konkrétní, tak nám se tam opravdu při jednom takovém večeru... Ono to začínalo vždy velice pěkně, říkali tomu start dinners a vždycky to začínalo v těch krásných uniformách... A skončilo to barovými hrami. A při těch barových hrách se sem tam něco rozbilo. Ale nikdy jsem neviděl, že by si manažer toho klubu nebo kdokoli jiný chtěl někde stěžovat, ale tak jak se to ve slušných podnikcích mezi džentlmeny dělá, druhý den prostě přinesl na táčku přikrytém ubrouskem úctenku, my jsme ji jako džentlmeni vyrovnali, s patřičným dýškem a to jediné, co jsme slyšeli, bylo: Pánové, budeme se těšit příště, až vymalujeme, tak zase přijďte.“

Čechoslováci v RAF to v britském prostředí podle Petra Pavla neměli jednoduché.

Někdy musíme až za hranu, abychom se posunuli

Jak ukazují i samotné jejich vzpomínky, mnozí Čechoslováci sloužící za druhé světové války u RAF si osvojili stejné krédo. Létali naplno, ale uměli se naplno i bavit. A někteří byli přímo rebelové. Třeba nejlepší nebritský stíhač bitvy o Británii Josef František, který pro svou povahu musel létat u 303. polské perutě pod velením Witolda Urbanowicze. Velitelé mu dovolili volně se oddělovat od formace, aby vracející se německá letadla napadal jako „osamělý vlk“.

KDO BOJUJE ZA VLAST, ZASLOUŽÍ NESMRTELNOST

„Piloti, letci i pozemní personál, kteří za druhé světové války sloužili ve Velké Británii, by nám měli být díky své rozhodnosti i odvaze inspirací i dnes. Všechny československé peruté RAF šly do boje za naši svobodu. Nikdy naši vojáci nepřestali věřit ve vlastní úspěch a věřili ve vítězství nad nacismem. Motivovala je vidina, že se jednou vrátí do osvobozené vlasti. Co tito hrdinové umí, předvedli už ve Francii, ale svou výjimečnost a um prokázali hlavně v bitvě o Británii. Působení Čechoslováků u RAF patří ve druhé světové válce k těm nejlepším kapitolám našich moderních dějin. Jejich odkaz plný skromnosti a sebeobětování je aktuální i po 80 letech. Kdo bojuje za vlast, zaslouží si nesmrtelnost.“

generálporučík Miroslav Hlaváč,
první zástupce náčelníka Generálního štábu

Prezident Pavel reagoval na tuto zmínku slovy, že možná mnohé překvapí, ale už od dětství byl také trochu rebel. „Pokud se budeme všichni držet zajatých kolejí, tak se nikdy nikam neposuneme. Řekl bych, že naprostá většina těch velkých příběhů či činů, která nás i ostatní motivovala, byla trochu za hranou pravidel a právě takový přístup nás posunul dál.“

Text: Petr Třešňák, foto: Libor Teplý

BRITOVÉ JSOU VÁM VDĚČNÍ

„Je velmi dojemné, že nezapomínáme na hrdiny, kteří bránili během druhé světové války Evropu před tyranii. Jsem potěšen, že soukromé Muzeum českého, slovenského a ruského exilu 20. století v Brně uspořádalo výstavu o 313. československé peruti RAF, čímž jí vzdalo hold. Velká Británie je dodnes všem Čechoslovákům působícím v RAF vděčna. Za naši svobodu někteří z dvou tisíc vojáků zaplatili daň nejvyšší. Jejich odvaha a odhodlání vytvořily mezi Velkou Británií, Českou a Slovenskou republikou silné pouto, které přetrvává dodnes. Nikdy na jejich obětování nezapomeneme.“

Matt Field, velvyslanec Spojeného království
Velké Británie a Severního Irsku